

Socialstyrelsens förslag till ändring av allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1)

Diarienummer 4.1-56123/2026

Majblommans Riksförbunds synpunkter

Bakgrund

Majblomman är en barnrättsorganisation som arbetar för att motverka barnfattigdom. En betydande andel av de barn som får stöd från Majblomman lever i hushåll med försörjningsstöd, och organisationen följer implementeringen av regeringens sk bidragsreform (SOU 2025:15). Genom vår stödverksamhet möter vi löpande barn och familjer vars vardag präglas av mycket små ekonomiska marginaler och ser hur begränsade ekonomiska resurser påverkar barns möjligheter till delaktighet, fritid, utbildning och en skälig levnadsstandard.¹

Majblomman har förståelse för att de föreslagna ändringarna huvudsakligen syftar till att anpassa de allmänna råden till beslutad lagstiftning. Samtidigt anser vi att konsekvensutredningen inte tillräckligt analyserar hur barn kan påverkas eller hur barnets bästa har beaktats. Som en av få barnrättsorganisationer bland remissinstanserna vill Majblomman särskilt belysa dessa frågor.

Barnets bästa behöver vara utgångspunkten

Enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) ska det som bedöms vara barnets bästa beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn. Vid bedömningen ska hänsyn tas till barnets åsikter. Av 3 kap. 2 § följer att ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet och att åsikterna ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Motsvarande principer kommer till uttryck i artiklarna 3 och 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Bestämmelserna kan vara relevanta även när ett beslut formellt avser en vårdnadshavare, om beslutet samtidigt får konsekvenser för barn i hushållet. Förändringar i hushållets ekonomiska förutsättningar kan påverka barns levnadsvillkor och möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda. Majblomman saknar därför en tillräcklig redovisning av hur barnets bästa har identifierats, bedömts och vägts mot andra intressen i konsekvensutredningen.

Förslagen behöver bedömas i sitt sammanhang

Den aktuella revideringen avser huvudsakligen följdändringar till redan beslutad lagstiftning. Samtidigt ska råden tillämpas inom ramen för ett förändrat regelverk för ekonomiskt bistånd. Från den 1 januari 2027 gäller enligt 12 kap. 7 b § socialtjänstlagen att kostnader ska beräknas till ett högre belopp om det finns särskilda skäl för barn och skolungdomar under 21 år, men

¹ 2025 betalade Majblomman ut 43,6 miljoner i ekonomiskt stöd till enskilda barn i familjer med svåra ekonomiska problem. Det var 4,3 miljoner kronor mer än året innan. (se Majblommans effektrapport 2025)

synnerliga skäl för andra. Lagregleringen innebär därmed en högre tröskel för andra än den särskilt angivna gruppen.

Även riksnormens kostnadsposter förändras och försörjningsstödet begränsas för hushåll med fler än tre hemmavarande barn och skolungdomar under 21 år, om inte synnerliga skäl motiverar undantag. Även om dessa förändringar inte beslutas genom den aktuella revideringen påverkar de sammanhanget där råden ska tillämpas och deras faktiska betydelse för barn.

Majblomman anser därför att konsekvenserna inte kan bedömas enbart utifrån de isolerade ändringarna i råden. Konsekvensutredningen behöver även belysa vilken betydelse möjligheten att beräkna ett högre belopp får när barns behov annars riskerar att inte tillgodoses inom hushållets ekonomiska utrymme.

Barnkonsekvensanalysen behöver utvecklas

Den redovisade barnkonsekvensanalysen fokuserar huvudsakligen på att rådet om högre belopp behålls för barn och skolungdomar under 21 år samt att formuleringen om umgänge och kontakt förtydligas. Analysen behandlar däremot inte i tillräcklig utsträckning vilka grupper av barn som kan påverkas särskilt av förändringarna, däribland barn i hushåll med långvarigt eller återkommande ekonomiskt bistånd, barn i större hushåll, vilka konsekvenser kravet på synnerliga skäl för andra än barn och skolungdomar under 21 år kan få för barn i samma hushåll, hur barnets bästa har identifierats och vägts mot andra intressen eller hur barns erfarenheter och åsikter har beaktats.

Majblomman saknar också ett resonemang om hur barns rätt till social trygghet enligt artikel 26, till den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling enligt artikel 27 samt till vila, fritid, lek och rekreation enligt artikel 31 i barnkonventionen har beaktats. Detta är relevant eftersom råden uttryckligen omfattar situationer där ett högre belopp är en förutsättning för att ett barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Av Majblommans erfarenhet består ekonomiska hinder för deltagande sällan enbart av aktivitetsavgifter, utan även av exempelvis utrustning, transporter och andra nödvändiga kringkostnader. Majblomman efterfrågar därför en analys av hur barns faktiska förutsättningar att delta påverkas när råden tillämpas inom det förändrade regelverket.

Hur ska barns situation beaktas när någon annan i hushållet omfattas av kravet på synnerliga skäl?

Barn lever inte ekonomiskt åtskilda från övriga hushållsmedlemmar. Ett beslut om bistånd till en vårdnadshavare eller någon annan i hushållet kan därför få konsekvenser för ett barns levnadsförhållanden. Majblomman efterfrågar ett tydligare resonemang kring hur konsekvenser för barn uppmärksammas när prövningen gäller någon som omfattas av kravet på synnerliga skäl, samt hur barnets bästa beaktas när ett sådant beslut får konsekvenser för barn i hushållet. Vi eftersöker även större tydlighet kring vilken vägledning som behövs för att bedömningen och de omständigheter som är av betydelse ska dokumenteras på ett enhetligt sätt.

Enligt 14 kap. 3 § socialtjänstlagen ska handläggning av ärenden som rör enskilda dokumenteras. Detsamma gäller beslut, åtgärder samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Bestämmelsen talar för att Socialstyrelsen bör tydliggöra vilka omständigheter

avseende barnets situation som behöver uppmärksammas när dessa är av betydelse för prövningen.

Tidpunkten för uppföljning

De aktuella råden kommer att tillämpas inom ramen för ett reformerat system för ekonomiskt bistånd där flera förändringar genomförs samtidigt. Osäkerheten kring hur förändringarna påverkar barn och barnfamiljer talar för att effekterna bör följas upp betydligt tidigare. Majblomman anser därför att Socialstyrelsen bör genomföra en första uppföljning med särskilt fokus på konsekvenser för barn, tillämpningen av bestämmelserna om högre belopp samt hur barns situation beaktas när prövningen gäller andra hushållsmedlemmar.

Avslutande synpunkt

Majblomman anser att konsekvensutredningen bör kompletteras med en fördjupad analys av barnets bästa med utgångspunkt i 3 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen samt artiklarna 3, 12, 26, 27 och 31 i FN:s konvention om barnets rättigheter. Analysen bör omfatta såväl direkta som indirekta konsekvenser för barn och bedöma förslagen i det sammanhang där de ändrade råden ska tillämpas. Mot bakgrund av osäkerheten kring reformernas samlade effekter bör Socialstyrelsen också genomföra en tidigare uppföljning än den föreslagna femårsperioden.

Å generalsekreterarens vägnar,

Annamari Löfving, Liv Landell Major

Avd. samhällsanalys och opinion

Källor:

Barnombudsmannens metodstöd för prövning av barnets bästa.

Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Majblommans effektrapport 2025.

Socialtjänstlag (2025:400).